Transsylvanien i egen regi

PRO Håbo genomförde i egen regi en 6-dagars resa till Rumänien och Transylvanien

2019-05-06 Reseberättelse av Lennart Olofsson

Det är torsdagsmorgon och vårens första regn faller från en helgrå himmel. Vi är 27 st regnvåta resenärer som stiger på den förbeställda bussen för transport till Arlanda flygplats för att delta på PRO Håbo:s resa till Transsylvanien. Efter incheckning tar vi plats på Blue Airs flygplan med destination Otopeni, Bukarests flygplats. Framme i Bukarest, efter knappt 3 timmars flygtid, möts vi av vår guide Gloria och välkomnas med körsbärslikör och biskvier. Vädret är strålande, solen skiner från en klarblå himmel. En kort information, avseende dagens fortsatta program, avslutas med en presentation av Petru Cioarlan, vår busschaufför under hela resan i Rumänien.

På väg in mot centrum besöker vi Palatul Primaverii, Nicolae o. Elena Ceausescus privata ”palats”, byggt på 60-talet, omfattande totalt 80 rum inklusive simbassäng och biograf.

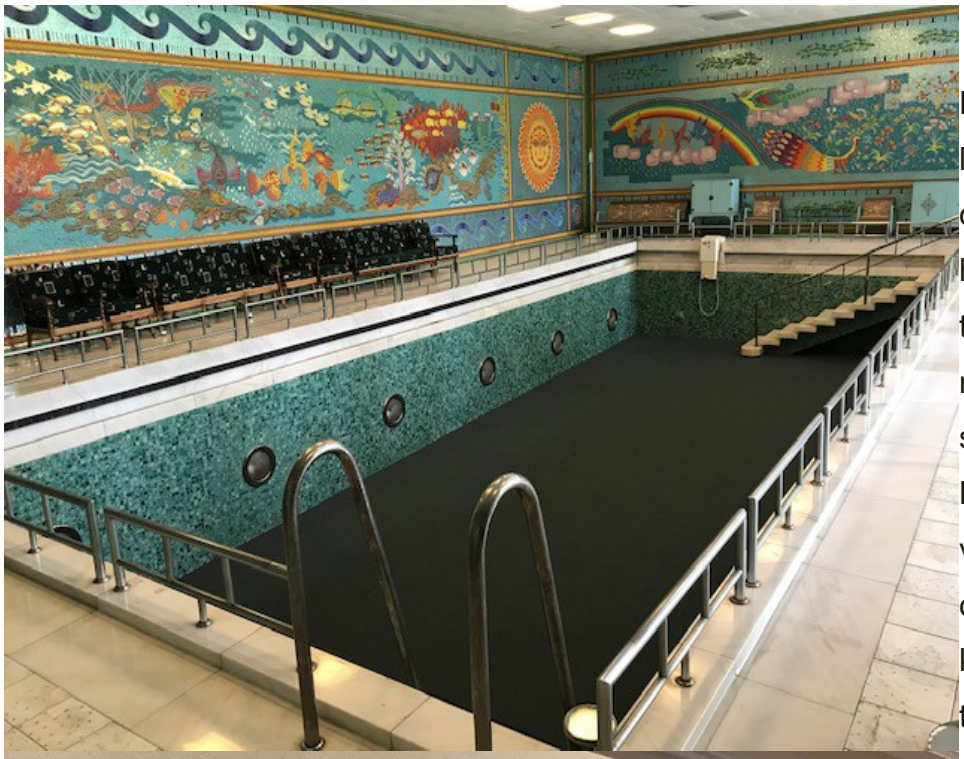

Deras 3 barn hade egna lägenheter i byggnaden. Ett otroligt lyxboende med huvudentré, golv, pool och trappor i marmor. Poolväggar med färgglada mosaikkonstverk, speglar med specialbeställt glas. Badrummen i guldglänsande väggar med guldplätterade kranar och duschar. Marmor, kristallkronor mm var mestadels tillverkat i Transsylvanien (Medias). Vi lämnar palatset, numera museum med 1000 tals årliga besökare, för fortsatt färd till hotellet.

Fotostopp utanför Palatul Parlamentului, Rumäniens parlaments- och regeringsbyggnad. Världens näst största byggnad efter Pentagon och med en byggkostnad av 10 miljarder dollar en av de dyraste någonsin. Längd 270 m, bredd 240 m, höjd 86 m och djup under markytan 92 m med en area på totalt 340 000 m Projektet inleddes av Ceausescu 1978 och 700 arkitekter arbetade med att formge byggnadens 1100 rum samt en stor teatersalong. Stora delar av det historiska Bukarest revs för att ge plats åt bygget samt paradgatan Bulevardul Unirii, en 3 km lång gata som utgår från palatset och kantas av byggnader i samma byggnadsstil. Byggnaden började uppföras 1984 och var ej klar vid revolutionen 1989 utan först i början av 2000 talet. Följden av de höga byggkostnaderna blev elransonering, livsmedelsbrist och misär.

Efter stoppet vid parlamentsbyggnaden åker vi vidare till hotell Venezia för incheckning. Åter-samling kl 19.45 för bussfärd till en populär dacisk restaurang med folkloreunderhållning. Vi avnjöt en traditionell rumänsk 3-rätters middag.

Förrätten var speciell, en slags ärtsoppa som serverades i ett bröd (semla liknande). Tillbaks till hotellet vid 22-tiden. En lång dag avslutas med ”noapte buna” (god natt) innan det var dags för sänggående.

Dag 2. Fredagsmorgon med tidig frukostbuffé innan avresa till Sibiu i Transsylvanien. Bukarest är en stad med 2 miljoner invånare och nästan 1 miljon bilar. Bilparken är modern. Bukarest har landets enda tunnelbana som trafikerar ett fåtal stationer. Järnvägsnätet i Rumänien är däremot relativt väl utbyggt och svarar för en stor del av landets persontransporter. Bukarest ligger i landskapet Valakiet som tillsammans med Moldova, och Transsylvanien utgör de största regionerna i Rumänien. Förortsbebyggelsen är mestadels grå och ”smutsig”. En del nymålade balkonger och fasader ger fastigheterna ett speciellt utseende.När vi kommer ut på landsbygden i Valakiet färdas vi genom ett bördigt och låglänt landskap med fruktträd och grönsaksodlingar.
Levnadsvillkoren framförallt i städer har förbättrats påtagligt efter revolutionen 1989, men hälften av befolkningen lever i ”materiell fattigdom” dvs vilka tillgångar och resurser man har. Under resan berättar Gloria om Rumäniens historia och levnadsvillkor från ”vaggan till graven”, som jag sammanfattar i separat avsnitt.
Vi gör stopp för toalettbesök och fika på ett trevligt café, innan resan fortsätter mot Ramnicu Valcea. Där äter vi lunch på en mycket trevlig restaurang, med god och välsmakande mat.
När vi passerar Pitesti berättar Gloria om bilföretaget Dacia. När Ceaucescu kom till makten 1965 togs beslut om att tillverka en rumänsk folkbil. Flera västföretag visade intresse och man valde Renault för ett samarbete. Dacia började licenstillverka renault bilar, som med vissa modifieringar utvecklades till egna modeller. Dacia blev 1999 helägt av Renault. En modell som blivit populär i Sverige är Dacia Logan, som anses mycket prisvärd.
Nästa stopp blir vid Horezu munkkloster i Oltdalen som grundades av Vlad Pålspetsarens farfar på 1300-talet. Ett 20 tal munkar med ortodox tro bor på klostret. Besökare gjorde korstecken och ”pussade” ikoner i glasramar inne i klostret. Vackra välvårdade blomrabatter omger byggnaden.
Efter klosterbesöket passerar vi snart gränsen till Transsylvanien på en serpentinslingrande väg genom Karpaterna med snöklädda bergstoppar. Karpaternas högsta topp är drygt 2500 m över havsnivån. Framme i Sibiu checkar vi in på Hotell Silva. Senare på kvällen besöker vi en familj i Sibiel för ölprovning med tillbehör, samt smakar på en lokalt tillverkad snaps. Vi serveras en traditionell rumänsk middag. En 84-årig fåraherde, uppklädd i festkläder och egentillverkade skor, underhåller med flöjtspel. En mycket trevlig kväll tycker alla i bussen på väg tillbaks till hotellet.

Dag 3. Lördag morgon vaknar vi till ännu en solig sommardag. Efter en god frukostbuffé tar vi bussen in till city för en guidad promenad i centrala Sibiu. När vi kommer till Stortorget, förstår man varför Sibiu kallas staden med ”tusen ögon”, torget är omgivet av hus med ”ögon” strax under takfoten. ”Ögonen” fungerar som ventilationsöppningar. Under vandringen passerade vi bla över ”kärleksbron” till Lilla torget med en vacker kyrkbyggnad.

Det var stor aktivitet runt Stortorget, man förberedde ett toppmöte i Sibiu för EU-ministrar från medlemsländerna. Rumänien har för första gången sedan EU-inträdet 2007 tilldelats ordförande-skapet i ministerrådet jan-juni 2019. Ordförandeskapet roterar mellan medlemsländerna var 6:e månad. Internationell uppmärksamhet, kring Rumäniens inledda ordförandeskap, med tvivel och kritik beträffande korruption och interna politiska stridigheter inom den rumänska eliten, fick svaret att det ej var mer påtagligt än i andra medlemsländer.
Nettobidraget till Rumänien är c:a 3-3,5 miljarder euro årligen. Att bidraget bl.a. används till väg- och motorvägsbyggen och förbättrade.

Efter rundvandringen tillbringar vi ett par timmar på egen hand för lunch och shopping.
Vi återsamlas vid bussen på angiven tid för avfärd mot Sighisoara. Gloria informerar att ett flertal viner produceras i Rumänien, bla Transsylvanien från en druva Feteasca Regala (vitt premium), Feteasca Alba(vitt), Feteasca Neagra(rött) samt mousserande vin. Feteasca betyder jungfru alltså med tillsammans regala, kungliga jungfrun. Vintraditionen har en lång historia i Rumänien, som går tillbaks till tiden f Kr., vilket framgår i anekdoten om Burebista. Systembolaget i Sverige marknadsför en del rumänska viner.
Vi besöker en ungersktalande familj, mannen Attila är präst och makan Ildiko har en konstnärlig förmåga. De berättar om sina sysselsättningar. Vi blir bjudna på plommonsnaps och välsmakande pepparkakor med glasyr i sirligt tecknade motiv, gjorda av Ildiko.

Vi passerar Medias känt för naturgas, marmor och kristall innan vi kommer till det färgglada Sighisoara. Efter incheckning på hotell Korona blir det guidad kvällspromenad till citadellet. Ett klocktorn med symboler för rättskipning, på ena sidan tornet en man med svärd ovanför trumslagare och flöjtspelare. På andra sidan tornet 2 kvinnor, en med svärd och den andra med våg, ovanför flöjtspelare och trumslagare. Svärdet och vågen är sedan århundraden symboler för bestraffning och rättvisa. Två gånger/dygn byter änglar och figuriner plats. Vandringen avslutas med middag på Casa Vlad-Dracul, huset där Vlad Pålspetsaren föddes.

Gloria berättade den ”sanna” historien om greve Dracula.
Fadern Vlad Dracul II var korsriddare, sonen Vlad III kom att benämnas ”Dracul”(djävul på rumänska). Han föddes 1431 och dödades 1476.
Han är förebild som den grymme blodsdrickande Greve Dracula i Bram Stokers roman Dracula.
I boken har ”lånats” stoff från furste Vlad III Dracula, dock är det inte mycket som överensstämmer med verkligheten. Vampyren greve Draculas slott ligger på en plats i norra Transsylvanien som Vlad III inte hade någon anknytning till. Han är även känd som Vlad Tepes. Hans far var furste av Valakiet,

och när fadern och en bror mördades tog han upp sin fars anspråk på tronen. Efter en tid lyckades han döda sin fars mördare och började förföljandet av bojarerna och striderna mot osmanerna. Han blev ökänd för sina grymma bestraffningsmetoder, hans favoritstraff var att spetsa folk levande på pålar, vilket ledde till namnet Vlad Pålspetsaren. Han var dock aldrig någon riktig vampyr som utmålats i litterära sammanhang. Det var dock en tidsödande bestraffningsmetod att tortera och spetsa folk på pålar. Han var ofta närvarande vid avrättningarna, varför han kan ha setts äta på fältet under tiden. Han dödades i strid 1476.

Dag 4. Söndagen börjar med frukostbuffé på hotellet. Klockan 09.30 avfärd mot Brasov. Fikastopp i en liten by vid en kyrka som 6 st saxiska familjer restaurerat. Vi blir bjudna på kaffe, majskaka och jordgubbar. Inne i kyrkan berättar en saxare om restaureringsarbetet för att bevara kyrkan som samlingslokal för den tysktalande minoriteten i trakten.

Bok och ek är vanligt förekommande längs vägen mot Brasov. I Transsylvanien finns 6000 björnar, även varg och lodjur förekommer i stora antal.

Framme i Brasov blir det guidad rundtur i den gamla staden. Den stora branden 1689, anlagt av Österrikiska trupper, gav namnet svarta kyrkan (Biserica Neagra) till ett av Östeuropas mest ikoniska religiösa monument. Strada Sfori en kullerstensbelagd ”gata” som är Europas smalaste passage ligger intill stora torget. En musikfestival pågick i staden vid vårt besök med ett myller av människor runt stora torget. En stor ”Brasov”- skylt i bästa Hollywood stil kunde ses uppe i berget.
Efter den guidade stadsvandringen hade vi ett par timmars egen tid, som pga festivalbesökarna, endast medgav tid för lunch, innan vi samlades för vidarefärd till Bran.
Vi checkar in på hotell Casa din Bran intill Draculas Slott. Kvällen fortsätter med egen tid för middag och promenader.

Dag 5 Måndag. Efter frukostbuffén blir det rundtur med hästekipage i Brans omgivningar. Senare på förmiddagen smakar vi på olika ostar på hotellets uteservering, bl a en ost lagrad i tallbark. Egen tid för lunch och besök i park med vackra träskulpturer av varg, lodjur, björn och jägare.

På eftermiddagen blir det guidat besök på slottet Bran, mera känt som Draculas Slott. Slottet byggdes på 1200-talet och är idag Rumäniens mest besökta turistmål. Slottet har 57 rum med smala trappor mellan olika våningsplan och en innergård med torn och tinnar. Det har fungerat som hem åt många historiska personer. 1920 gavs slottet till drottning Marie av Rumänien, efter hennes död ärvdes slottet av dottern Ilena. Efter andra världskriget när kommunisterna kom till makten, fick de ett dygn på sig att lämna landet. Slottet ägs numera av Dominic von Habsburg.
Draculas slott har alltså ingenting att göra med den irländske författaren Bram Stokers skräckroman om Greve Dracula. Förebilden i romanen, Vlad III Dracula eller Vlad Tepes, har eventuellt suttit fängslad på slottet under en tid.
Efter slottsbesöket, egen tid för att besöka den lokala marknaden. Den gemensamma middagen inleds med provning av mousserande rumänska viner, därefter serverades en välsmakande 3-rätters middag med sång- och musikunderhållning.

Dag 6 Tisdag. Det vackra sommarväder, som följt oss hittills under resan, har ersatts av regn och kyla. Regnet som började kvällen innan, har fortsatt hela natten och när vi efter frukost startar resan mot Bukarest visar termometern 4°C. När vi passerar genom Karpaterna har regnet övergått till snö. Ett antal skidorter finns längs färdvägen. Utförsåkning har blivit populärt och pisterna lockar till sig många skidturister.

Vi stannar i Ploiesti för besök på ett unikt klockmuseum. Museets guide tillsammans med Gloria berättar om människans intresse för mätning av tid.
Museets klocksamling var imponerande med mekaniska ur, fick-, bords-, vägg- och golvur samt batteridrivna kvartsur i olika format och material.
Soluret upptäcktes redan 3000-3500 f Kr i Egypten. Skuggans förflyttning bakom en pelare som omgavs av ett antal stenar i en ring möjliggjorde en tidsbestämning av dygnet.
1500 f Kr uppfanns vattenuret i Persien. Tidens gång mättes genom att vattnet på kontrollerat sätt tappades av och fylldes på i kärl.
1300 e Kr kom timglaset till användning.
1200-1400 uppfanns mekaniska och fjäderdrivna ur. Begreppet urmakare användes första gången i ett kvitto från ett franskt kloster.
Galileo Galilei uppfann i slutet av 1500-talet det första precisa pendeluret. En 99 cm lång pendels svängning varar i en sekund.
Första fickkuret uppfanns i början av 1500-talet av en tysk.
Glas över urtavlan kom först vid 1800-talets början.
Första radiostyrda uret tillverkades 1967.
Det första kvartsuret tillverkades av japanska Seiko 1969.

Efter besöket på museet serverades en god lunch på en art nouveau restaurang i Ploiesti.
När vi tar plats på bussen för avfärd mot flygplatsen i Bukarest väntar en resa på normalt cirka 45 minuter. Trafikstockningar gör att restiden förlängs till drygt 2 timmar. Vi anländer Otopeni flygplats

knappt 20 min innan avgång, vilket gör incheckningen med säkerhetskontrollen lite stressande. Väl ombord på planet mot Arlanda hade Gloria ordnat med måltid som ej skulle ingå i resans pris. Som den omtänksamma människa hon är, förbeställde hon denna med flygbolaget, när hon insåg att vi p g a trafikförseningen, ej skulle hinna med någon förtäring på flygplatsen.
Vi landade enligt tidtabell. Den förbeställda bussen, från Håbo Buss, stod framkörd när vi kom ut på perrongen.

Det var mycket nöjda deltagare som steg av bussen i Bålsta. **Vi vill sända ett stort tack för en innehållsrik och mycket välplanerad resa till Gloria Vintila Andersson på Experience Transylvania.** Gloria är i mitt tycke kanske den bästa reseledare jag träffat, med sitt enorma historiska kunnande och en berättarförmåga utöver det vanliga. Bra standard på hotell och ingående måltider. Tack även till Petru, en fantastiskt skicklig chaufför, som på ett mjukt och behagligt sätt rattade bussen genom städer och landsbygd.

Rumäniens historia, kort sammanfattning

Nuvarande Rumäniens ursprungsbefolkning dacierna levde i ett kungadöme redan 400 år f Kr. med en blomstringstid under kung Burebista (82-44 f Kr) med nuvarande Transsylvanien som hemland. Han var ute på ständiga plundringståg i gränsregionerna med bojarerna som besegrades. Burebista mördades i samband med en kupp 44 f Kr. En anekdot berättar att han lät hugga ned alla vinstockar jäms marken, för att folket skulle hålla sig nyktra och vara i stridbart skick. Den sista kungen av dacia kulturen Decebalus, gjorde självmord 106 e kr när dacierna besegrades av romarna. Regionen ingick nu i romerska riket, enligt en anekdot gifte sig romerska soldater med daciska kvinnor och fick rumänska barn. Tiden 273 – 900 rådde totalt kaos. I slutet av1100-talet bestämde kung Geza av Ungern att ta tysktalande hantverkare från Rhen-Mosel-Luxemburg regionen till Transsylvanien för att skydda detta område, som var gränsen till Ungerska riket och Västeuropa från attacker från migrerande befolkningar från öster, samt senare anfall från Osmanska riket.
Området kontrollerades av diverse folkslag tills två rumänska stater Moldova och Valakiet bildades på 1300-talet. På 1400-talet blev de lydstater inom det Osmanska riket. 1862 förenades Moldova och Valakiet till Rumänien. 1866 ”importerades” Karl av Hohenzollern från det tyska fursteslaktet. 1881 omdöptes han och kröntes till kung Carol 1 av Rumänien. Han ersattes av Ferdinand 1 och hans gemål Marie.
Landet blev självständigt 1878. Efter första världskriget ingår Transsylvanien i Rumänien.
Efter andra världskriget avskaffades monarkin när kommunisterna kom till makten. Diktatorn Nicolae Ceausescu styrde Rumänien under tiden 1965 till 1989 då han avsattes och mördades i en blodig revolution. Numer är Rumänien en demokratisk republik med liberalen Klaus Johannis som president och socialdemokraten Viorica Dancila som premiärminister.
Rumäniens folkmängd är ungefär 19 miljoner och uppskattningsvis ytterligare 4 miljoner som bor i andra länder.

Från vaggan till graven.

De flesta barnen föds på statliga sjukhus (maternitater), tidigare oftast med kejsarsnitt pga att mödrarna var för ”smala” för naturlig förlossning. Numer är trenden för naturlig födsel vanligare. Privat sjukhus är ett alternativ om ekonomin tillåter. Där kostar ett kejsarsnitt 20.000-30.000 SEK.
Barndop är ofta stora festtillställningar med 50-100 gäster. Barn döps nakna, gudmor läser trosbekännelsen i kyrkan. Festdeltagarna ger en dopgåva motsvarande 500-1000 SEK, dopvärden lägger 2000 SEK under barnets kudde. Två års föräldraledighet(vanligtvis för kvinnan), varav första året betalas av staten. Barnbidrag betalas med c:a 200 SEK/månad under de två första åren, därefter c:a 400 SEK/månad till 16 års ålder.
Skolsystemet indelas i lågstadiet (1-4 år), högstadiet (år 5-8), gymnasiet (år 9-12) därefter högskole-utbildning. Statliga högskolor mest eftertraktade, privatskolor efterfrågas alltmer. Årlig avgift för univeritetsstudier är 20.000-30.000 SEK. På en del statliga universitet finns ett fåtal kostnadsfria platser för de med höga betyg. IT- branschen har stor efterfrågan av högutbildat folk, medan många med läkarutbildning och liknande söker anställning utomlands där lönen är bättre. Yrkesskolor har blivit alltmer populära.

Bröllop är påkostade tillställningar med 200-300 festdeltagare. Först borgerlig vigsel sedan kyrklig med gudstjänst. Gästerna ger kuvert med pengar motsvarande 2000 SEK/par, släkt ger mer, gudmor och gudfar ger 5000 och mer beroende på ekonomi. Bröllop ger ”vinst” till brudparet som kommer väl till pass vid anskaffande av eget boende.
Efter vigseln börjar festligheterna med mat från kl. 14.00 – 22.00. Det serveras 5-rätters middag i omgångar med dans och klassisk musik mellan rätterna. Vid 23-tiden serveras tårta.
Skilsmässor (ungefär 15%) är mindre vanliga i jämförelse med Sverige.

Efter studier och bröllop startar yrkeslivet. Beroende på ålder, yrkesval och kvalifikationer varierar lönen mellan olika yrkesgrupper från en minimilön motsvarande 3 000 SEK/månad för enklare arbeten till 25.000 SEK/månad för IT-konsulter och läkare. Inkomstskatt max 10%, plus 2,5% för sjukvård och 25% till pensionssparande.
Pensionsåldern är 65 år, kan väljas till 67 år. Minimipension 1500 SEK/månad.
Man bor i egna hemmet så länge det är möjligt. För boende på ett bra ålderdomshem med 1 rum och 2 sängar är kostnaden 4000 SEK/månad. Mot tillval får man möjlighet till utflykter och service.
Hemtjänst (utan statliga bidrag) är ej lika vanligt som i Sverige.

Enligt tradition har man begravningsvaka i två dagar. Den avlidne ligger i kista, numera i kapell, tidigare vanligen i hemmet. Efter vakan sker jordfästning, kremering är ovanligt och kostsamt. Begravningsgäster serveras 3-rätters middag.

Text och bild Lennart Olofsson